

DEBRECZEN

POLITIKAI, TARSADALMI és KOZGAZDASZATI HIRLAP.

A debreczeni és vidéki „függetlenségi párt” közlönye.

Megjelen naponként, péntek és vasárnap kivételével.

Hirdetési díj
Négy hétfőre...
Nagyobb terjedelmű...
Hirdetési díjak...
Négy hétfőre...
Nagyobb terjedelmű...
Hirdetési díjak...
Négy hétfőre...
Nagyobb terjedelmű...
Hirdetési díjak...

Előfizetési árak:
Helyben és postán küldve.
Egy évre...
Fél évre...
Negyed évre...
Egyes szám 5 kr.
A lap szellemi részét...
Előfizetési helyben
TELEFON K. LAJOS és JOZSEF K. LAJOS...
OSÁTHY KÁROLY...
KUTASI IMRE...
szolgálatok...
nyán.

Kossuth Lajos iratai.

Társadalmi tevékenység a magyar köz-művelődés mezéjén.

— A „Pesti Napló”-ból. —

(Iratott a felvidéki magyar köz-művelődési egyesület felhívására)

Ilyen a jövőnknek az a valószínűsége, melyet az előrelátás kötelességének anticzipálnia kell és ez adja meg az aktualitás érdekében a magyar köz-művelődési egyesületeknek, s köztük az erdélyi részeken kívül különösen a felvidékieknek az alkalmasság-jellegét, két oknál fogva.

1-ször azért, mert bármennyire garázdálkodik is éppen a felvidéken a pánszlávizmus izgatás, az etnani tónép zöme, Istennek hála, még nincs megmetyekezve, még él lelkeiben a magyar haza szeretete, melyet a multakban mindig s a Hurbán-csoport kivételével még 36-37 év előtt is oly fenyesen tanusított, s mert a magyar haza szeretetét a pánszláv izgatónak akkor még nem sikerült a nép zöméből kiirtani, de ugyancsak rajta vannak, hogy kiirtsák; a felvidéken élő nem magyarjakra lakosságunk magyar szellemben fenntartása és nevelése, mit az egyesület egyik céljál látok az alapszabályokban kitűzve, oly válat, melyet nemcsak a jelen szükség, hanem az előrelátás sürgőssége is indokolnak, mert elejét kell venni azon eshetőségek, hogy annak a bizonyos óráknak, melyről szólottam, megkonkulása szédítést gyakorolhasson a nép zömére.

2-ször helyes és alkalmasság a magyar köz-művelődési egyesületek vállalkozása azért, mert nagyon jó tanács az, melyet az egykori öreg huszár adott, midőn azt mondta: „ha kurta a kardod, told meg, fiam, egy lépessel, nekünk az adott helyzetben azt a lépést, mely számunk aránylag (c-kis aránylag) kurta kardját megtoldja, a magyar nemzeti erő belterjes gyarapításában kell keresnünk; és én a gyarapítás munkájában a társadalmi tevékenységre még akkor is igen nagy súlyt fektetnek, ha nemely oly kelleknek, melyek ez erőgyarapításra legelőbbet tehetnének, azt nem látom, hogy a kormányok még akarata is felszelyezve van, kezét pedig megkötötték gondja. Ilyen kelleknek tekintetem én mindennekfelett a magyar szervezeti, magyar vezényleti, önálló magyar hadsereget, melyre erős meggyőződésem szerint magának a dinasztia jövődjé biztonságának érdeke is utal. A nagy Napoleon egyik mondata, hogy háboruban a siker háromnegyed részben az erkölcsi elemtől, a szellemi erőtől függ; s bizony, ha a multak tapasztalataival számoltatva, a mérleg egyik tálcájába azon folytonos vereségek emlékezetét dobánk, melyeket az erkölcsi elemet kizáró mechanikai egységhez ragaszkodás mellett szenvedtek, a másik tálcájába pedig azon győzelmeket, melyekkel a magyar lelkesedés a leányági örökösöknek érdemét szerzett, minthogy a hadsereg mechanikai egységének katedratikus, de nagyon in-praktikus hőbortjától eltérve, akkor a szellemi erő szabad kifejlődéséhez folyamodtak: lehetetlen volna be nem látniok, miként Napoleon ama mondatával is annak adta jelét, hogy mint katona s hadvezér értett mesterségehez.

De ha azon felszelyezés nem forogna is fenn, én a magyar nemzeti erő belterjes gyarapítása körül a társadalmi tevékenységre igen nagy súlyt fektetnek, nemcsak azért, mivel az állami funkciók gépezetében a társadalmi tevékenység lehel életet, hanem azért is, mert a társadalmi tevékenység határának jellege a spontaneitás, pedig az a csemete, mely a spontaneitás talajára lett elültetve, mélyebben is ver gyökereket s gazdagabban és tartósabban terem, melynek a parancs talaján kertesze csak a kényeszer volt; olyforra a különbség a kettő között, mint a mely az ethika és törvény közt fenforog, amannál az „amor virtutis” a rugó, emennél csak a „formido poenae.”

8. Az egyesület működésének módjaira nem akarok kiterjeszkedni, mert ezeknek alkalmazását csak a helyről-helyre különböző viszonyok tekintetbe vétele határozza meg, én meg vagyok győződve, hogy a siker nem annyira általános a sémáktól, mint a csel szem előtt tartása mellett a vidéki választmányoknak s az egyesület tagjainak terékeny buzgalmatól függ. Azonban fejtegetéseim brekesztéstől jegyzékbe veszem amugy főtársul némely gondolataimat, a mint az eszmefutás latnál fogva agyamban felvilánnak.

En három irányban látom a körülmények által kimutatva a magyar köz-művelődési egyesület feladatait.
Az egyik hazánk nem magyar ajku nemzetiségei köz-művelődésének hazafias iránya.

A másik a magyar nyelv ismeretének terjesztése.
A harmadik a magyarság által elvesztett tér visszaszerzése.

A mi az első illeti, különbözően a felvidéki egyesületet és azt is tartva szem előtt, hogy az oktatás és neveléssel csak a gyermekekre s az ifjakra, hogy úgy mondjam, a következő nemzedékre lehet hatni, hazánkban pedig, tekintve a bonyolult s napról-napra jobban bonyolult politikai viszonyoktól kifejlődhető veszélyeket, leterjedéseihez tartozik a már cselekvő kort élő jelen nemzedéket magyar hazafias szellemben feltartani, én azt gondolom, hogy a felvidéki magyar köz-művelődési egyesületnek minden kitéhető módon buzditani s támogatni kellene azon hazafias érzelmi tőtokat, a kik abban fáradoznak, hogy nemzetiségük tagjait a pánszlávizmus méteyétől megóvják. Ekként azt is remélheti az egyesület, hogy viszont ezek is támogatni fogják az egyesület második feladatát. Magának az egyesületnek direkt működését illetőleg, úgy a magyar hazafias szellemnek ápolására, mint a népek az egyesület tevékenységének indulatú céljai felől felvilágosítására, különösen ajánlanám a felolvasásokat helyről-helyre azon a nyelven, melyet a nép ért s jól megválasztva az egyesületet, nehogy a személy ellenzenvvel találkozzék. Az előzővali jó izgatás a leghatályosabban elleneulozhatja a rossz irányu izgatást.

A mi a második, a magyar nyelv ügyét illeti, nagyon helyesem az egyesület azon eljárását, hogy nem „magyarosítást” vagy „magyarosodást”, hanem „a magyar nyelv, mint az állam nyeve ismeretének terjesztését” tűzte ki feladatául. Amazt megragadják ellenfeleink mint ürügyöt arra, hogy a magyar nyelvismertet-terjesztést olyan törekvésnek hirdessék, mely arra van irányozva, hogy a nem-magyar ajku fajok nemzetiségükől kivétköztessenek s ez oly vád, melyvel könnyű ellenszenvet kelteni, mert természetesen ezermekre hat, de a magyar nyelv ismeretének terjesztése ellen nem lehet szót emelni, miután az az állam nyeve, tehát ismerete elkerülhetlenül szükséges mindenkinek, a ki az állami élettel kapcsolatos körökbe kíván emelkedni, de ez ismeret megszerzése még azoknak is kötelessége, a kikre ez az érdek nem hathat, mert, hogy valaki a magyar nemzet tagja legyen, e minőségnek minden jogait élvezze, Magyarország levegőjét színya, Magyarország földjének kenyerét egye s még csak magyarul se tudjon, ez valóban szégyenletes anomália. Hanem én jónak tartanám a magyar nyelv ismeretének szükségére nemcsak a honpolgárok kötelessége, hanem a legutolsó földmivesszel vagy kézművesszel is közös egyeni érdek szempontjából is figyelmeztetni. Hiszen példabeszédi szólamná váit az egész világ, hogy minden ember annyi embert ér, a hány nyelvet tud; ha ez általában is áll, mennyivel inkább áll Magyarországon a magyar nyelvre nevezve, mintfog ez a társas érintkezés terét annyira kiszélesíti s a boldogulhatást annyira megkönnyíti.

Az eszközök, melyeket a nyelvismertet-terjesztésére az alapszabályokban kijelölve látok, mind helyesek s a célra közzehathatnak, ha az egyesület elég anyagi erővel rendelkezik, hogy tevékenyen mind felkarolhassa. A kisdobóvó intézetekre kiváló súlyt helyeznek, mert azok a legmaradandóbb benyomások, melyek a gyermekkorból erednek, hanem szükségesnek tartom, hogy az így nyert benyomások társadalmi uton tovább is ápoltsassanak. Az iskolára nézve azonban nézetem az, hogy az iskolában megtanult nyelv, ha csak nem egyuttal tanyelv is, (mint az én iskolás koromban a latin volt) többnyire feledékenységbe megyen, ha a házi tűzhely nyelvével útközébe jó. Nagy jelentősége van e szónak „anyanyelv”; ezzel mérközve, az isko' a huzza a rövidebbet. És itt van az a pont, melynél az egyesület működésében a nőnemre való tekintet minden más tekintet érdekének fölibe emelkedik.

Es ez a legszorosabb kapcsolatban van a harmadik feladattal, a magyarság által elvesztett tér visszaszerzésének feladatával.

Ha kérdést tesztek magamnak: miképen történhetett az, hogy az erdélyi részeken a magyarság eloláhosodásának oly meglepő példái tapasztalhatók, hogy egész községek, egész vidékek eloláhosodtak, még vallásukat — „per emphasis” — megyarnak nevezett vallásukat is elhagyták, úgy hogy most fű nő a magyar vallás templomának küszöbén (a hol még megvan), melyet még nem rég az ájtatos magyar nép serege taposott: én a kérdésre sem találok más feleletet, mint azt, hogy e csoda a nő által történt. A magyar legények vőnek maguknak oláh leányokat feleségül és feleségük népe lett az ő népük s feleségük Istene az ő Istenuk (hogy az ó-testamentomi Ruth szavaival éljék). Mert hiában, a nő, az anya, az, a ki rá nyomja a családi életre a maga

kezének belyegét, mely aztán nemzedékről nemzedékre száll.

Azt gondolom, hasonló történt a tótság lakta felvidéken is. S ebből a tanulság az, hogy a mely tért iók által visszaszertt el a magyar, nók által kell visszaszerzenie. Gyönyörű ter nyílik itt a magatévkenységre, melyet e tekintetben alapszabályozni nem lehet, hanem azt e tekintetben még szabálynak tartom, hogy míg a magyar nyelvismertet terjesztésének az egész hazában mindenüvé ki kell terjedni, azon feladatnak, hogy az elvesztett tér visszaszerzessék a magyarság számára, a nyelvismertetítés egy magában még meg nem lép, itt a családi típus visszaalakításának szüksége forog fenn, itt tehát csak lépésről-lépésre lehetséges a térvisszafooglalás (a ki sokat markol, keveset szorit). Mindennél kell lenni egy bizonyos vonalnak, melynél az elvesztett tér a magyarsággal találkozik. E térre kell szoritkozni a visszaszerzés megkezdésében, de a körülményekhez alkalmazott kollektivizással, mert az izolált munka elmulk maradandó siker nélkül. Ha a tehetségtel-ebb magyar családok egyet-egyet felfogadnának azon tól leánykák közül, kiket az egyesület óvodái a magyar nyelv ismeretében többkévesebb beavattak s magyar házuknál sorukhoz mért munkaköirei felnevelnék, s aztán a mint hajdonokká serdültek, egy kis hozományval (nem sok kell hozzá, egy nem épen üres tulipántos láda, egy riska ténen és néhány forint) ott, a hol a magyarság térvessztése kezdődik, egy becsülettel tól földművelő-höz vagy kézműveshez férjhez adnak, magyar családot alapítanak s néhány ily magyar család alapításával visszaszerzessék azt az elvesztett pontot; mert az iskola a heyyt, hogy megtörtjön a családi tűzhelyen, támaszt találna az alapított néhány magyar családban s bevégezne, betetőzne abban a községben a térvisszaszerzés mu káját, melyhez a társadalmi tevékenység alapot velett. — Tért jelenem a lelkes magyar nók számára, melyen jójt tehetnek magyar hazájukkal. Vessék szívük melegt szerény, de jót akaró soraim hideg betűire s cselekedjenek. Nagy erő rejlik a tól akaratában. A mit nő akar (mondj, a francia közmondás) az teljesedik.

Leirtam gondolataimat amugy pongyolán, czifrázás nélkül, a mint az eszmefutólat folytatni aia sugallja; ha akadna köztük vagy egy, mely az én agy fejemnél értelmeseb fokot megfontolásra serkentene s a megfontolás kitartó cselekvésre vezetne, nekem, tehetetlen, hontalan öregnek jój esnek elmondhatni önmegyugyutatósomra a római költővel, hogy:

„Fungor vice cotis exors ipse secandi.”
Turin, október 15. 1885.
(Vége).

A forrongó Balkán.

A híres Dragoman-szoros, melyet a bolgár szájhösködés bevetetlen védmenek, egy második Plevnának, híresztelt, két napi harc után az egész bolgár helyőrséggel, szófiai hírekszerint kétezer emberrel a szerb hadsereg kezébe került. Szerbia teljesen meg lehet elégedve hadseregével és a fővezénylettel, mely három nap alatt valóban fényes eredményt ért el s a hadjárat sorsát körülbelül eldöntötte. A Szófiába vezető országúton a védelemnek igen alkalmas pontul kiálkított a hegység azon része, melyen a Dragoman-szoros-ut kigyózik át s ha a bolgár sereg itt sem tudot komoly ellenállást kifejteni, ha két nap elég volt, hogy a német hadmérnökök felügyelete alatt készült sánczokból kiverjék, vagy jobban mondva sánczostól, mindenestől együtt elfogják. Szófia s a nagy Balkánon innen egész Bulgária nyitva áll a más utakon is előre tőrdiadalmas szerbek előtt.

A három napi háború minden ponton kiténtette a szerb hadseregnek nem csupán számbeli, hanem erkölcsi fölénységét is. A hol a szerbek megjelentek, ott a bolgárok mindenütt megfuttak.
A hatadás első czélpontja Czari-bród volt. Négy imponás rendt környezte a helyet. De a legerősebb sáncz sem védí önmagát, s semmit sem ér, mihelyt nincs benne elszánt, bátor hadsereg. Ez pedig nem volt a sánczokban; a bolgárok, mihelyt meggyőződtek, hogy a szerbek komolyan lönek, szétfuttottak s Beniczky szerb ezredes nemcsak a négy redutot vette el, hanem kétszáz bolgár katonát is foglyul ejtett.
Hasonló siker kísérte a szerb Timok-szerget, azt a hadosztályt, mely Vidin vára ellen működik. Szombaton megtámadta s hatalmába kerítette a diét, mely Zajcsár és Vidin között fekszik s mely szintén sán-

czokkal és redutokkal volt ellátva. Vidin bekerítése a Duna és Szerbia közt hosszanelnyuló viddini kerület megszállása most már minden nehézség nélkül megtörténhetik.

A szerb győzelmek sora azonban ezzel sincs kimerítve. Minden távi at újabb sikerüket jelent. Tra vidéki hadak szintén győzték s a brezniki országot, mely a piroszói főttal párbuzamban halad Szófiába, nyomulnak előre, úgy, hogy ha a bolgárok, mint hirdetik, Slivica környékén, a Dragoman szoroson túl, csakugyan még egy kísérletet tesznek az ellenállásra, fővarosukat a Breznik felől előnyomuló szerb sereget feuegeti.

A katonai helyzet olyannak mutatkozik, hogy a bolgár sereget csupán a gyors visszavonulás meheteti meg a teljes katasztrófától. Minden időszerge csak fokozza a veszélyt, hogy bekerítették és fgyerletételre kényszerítették.
Minden jel azt mutatja, hogy Milán király főhadiszállása még e hét végéig Szófiában lesz. Hogy azután mi történik, az a jövő titka. A tulajdonképeni nem katonai, hanem diplomáciai nehézségek csak akkor kezdődnek Szerbiára.

— Kiegyezési tárgyalások. A magyar és osztrák miniszterek között a kiegyezési ügyekre vonatkozólag eddig folytatott tárgyalások az uralkodó elnöklete alatt Bécsben tartott értekezlettel jóformán véget értek és megállapodásra vezettek. Erre nézve a következő részleteket jelenti Bécsből a „Budapester Correspondenz”: „A király ő felsége elnöklete alatt a várakban 16-án délután egytől három óráig tartó közös miniszteri értekezlet volt, a melyben Dunajevski, b. Pino, Tisza Kálmán, gr. Szapary és gr. Széchenyi miniszterek vettek részt. A tanácskozás tárgyat kiegyezési ügyek képezték, melyeknek majdnem minden pontjára nézve teljes megállapodás jött létre. Nevezetesen a bankkredites vonatkozólag a tárgyalások a mindkét részen levő kormányok között annyira befejezetteknek tekinthetők, hogy Szapary és Dunajevski pénzügyminiszterek holnap szakelőadók jelenlétében személyesen közölni fogják az osztrák-magyar bank főtanácsának képviselőivel azon feltételeket, melyek alatt a bankkredites adalvának meghosszabbítása meg fogna adadni. A tegnapi közös miniszteri értekezlettel a kiegyezési tárgyalások a magyar és az osztrák miniszterek közt mostanra be vannak fejezve. A meg el nem intézett pontokra nézve szükséges további tárgyalások most már irásbeli uton fognak folytatni, a vámtarifára vonatkozólag pedig a vámkonferenciára ruháztatnak. A meg retan szükséges zartanácskozások időközben a karácsonyiszentidők alatt fognak megtartani.”

A jubiláló Szatmármegye.

Szatmármegye nov. 14-én rendkívüli közgyűlést tartott, melynek főtárgját a Tisza Kálmán miniszterelnökhöz 10 éves jubileuma alkalmából intézendő gratulatio képezte.

A megye bizottsági tagok, egyelői a keletlen idő és rossz utak, — de másfelől és főleg az erdeklődés hiánya folytán gyer számban jelentek meg.

Külfölden feltűnt azonban, hogy Ujfalu Sándor alispán, — ki mint rendkívüli kormányparti ismeretes — a gyűlésről távol maradt.

Domahidy főispán indítványozta, hogy a megye Tisza K. miniszterelnököt melegen üdvözölje s ez üdvözet tolmácsolására egy népes és tekintélyes küldöttséget nevezett ki.

A főispán után Vallyi Árpád a szatmármegyei ellenzéki tevékeny fiatal tagja (Vallyi János egyh. ker. főgondnok fia) szólt fel.

A beadott indítvány legelőször a leple meg, hiszen értesülve volt a hírlapokból, hogy hason-zellemű indítvány nem csak történet, de el is fogadatot már több más térvényhatóságban, még olyanokban is amelyek kevésbé kormánypartiak mint Szatmármegye.

Eőre tudta, hogy Szatmármegye ha késik is, de senkiel a kormánypartiság manifestálásában hátrabb maradi nem fog. Évek óta sajátlatl tapasztalja, hogy Szatmármegye többsége egy idő óta összes ambicióit abban helyezi, hogy kiérdemelje a legkormánypartibb vármegye elnevezést. Szólo ebben a szerepben közreműködni nem óhaj, ezért emelt szót.

Az indítványozott üdvözetet bizalmi nyilatkozatnak tekintti s miután a jelenlegi miniszterelnök iránt legkisebb bizalommal sem

YIBOR
22 kr.
11
vissza.
a legfinomabb
veszélynélküli.
Zelmos.
atlan
di tisztított
OLAJ.
ol Bécsben.
gálya és jóváhagyva.
különösen ajánlható, s
alkalmasnak szer, a
ok. görvely, gömör.
Egy palack ára 1 frt
3. sz. valamiut ez oszt.
an
Viktor, Götl Nándor
léseben.
sz, ideges bajt, kiáll.
Üvege 1 frt 50 kr.
melyek verszegység
Üvege 1 frt 50 kr.
gumorműködés és
Üvege 1 frt 50 kr.
gumorműködés e
Üvege 1 frt 50 kr.
és más betegség el en.
kr.
na kivételével)
Heumarkt 3.
KITÜNTETÉS
SZÉKES
FEHÉRVÁR
ezüstérem 1879.
DISZOKLEVÉL
1871-ben.

